

Barnets-beste vurderinger

Barnehageloven § 37

Funksjonsnedsettelse og tilrettelegging i
barnehagen

Menneskerettighetskonvensjoner

Den internasjonale menneskerettighetserklæringen – FN 1948

Den Europeiske Menneskerettskonvensjonen – 1950

- Rasediskrimineringskonvensjonen - 1965
- Konvensjonen om økonomiske, sosiale, kulturelle rettigheter – 1966
- Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter – 1966
- Konvensjonen om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner – 1979
- Torturkonvensjonen - 1984
- Barnekonvensjonen (BK) – 1989/1999
- Konvensjonen om migrantarbeidernes rettigheter – 1990*
- Konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne – 2006/2013
- Konvensjonen om beskyttelse mot tvungne forsvinninger - 2006

DREPT: Elisabeth Warscha Karoli ble utsatt for Josef Mengeles eksperimenter i Auschwitz og drept. På dette bildet fra 1922 er hun fotografert sammen med barna (f.v.) Marie, Polikarp, Charles, og det som trolig er Regina og Zolo. Av disse overlevde kun Polikarp krigen. Foto: ARCHIVES GÉNÉRALES DU ROYAUME, BRUSSEL.

Utestengt fra Norge – drept i Auschwitz

VG, 2015, <https://www.vg.no/nyheter/i/jGGXw/utestengt-fra-norge-drept-i-auschwitz>

★ Denne konvensjonen er pr i dag ikke signert av Norge

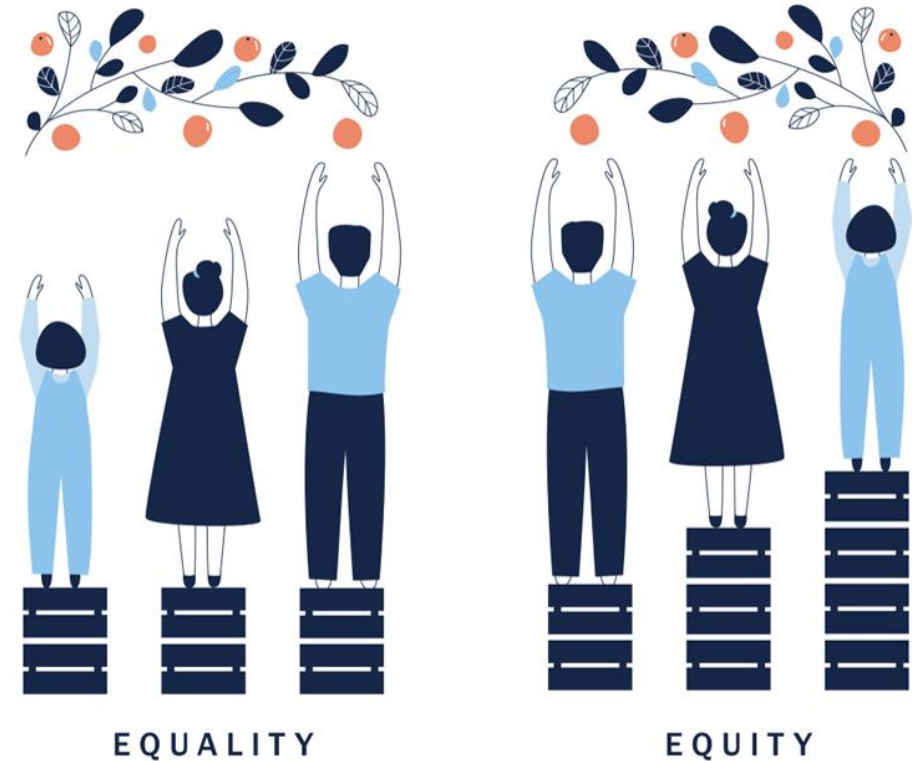
Generelt om menneskerettighetene

FORBUDET MOT DISKRIMINERING

– TVERRGÅENDE MELLOM

KONVENSJONENE Aasen og Bahus 2022:20

Equity = lik tilgang til

Aktuelle lovverk

Barnehageloven

Barnekonvensjonen

Likestillings- og
diskrimineringsloven

Konvensjonen om rettighetene
til mennesker med nedsatt
funksjonsevne

Avgjørelser – til barnets beste

- Barnehagen
- Skolen
- Kommunen
- Spesialisthelsetjenesten
- Barnevernet

Barnekonvensjonen 1989 (2003)

4 overordnede prinsipp:

Barns rett til ikke-diskriminering Artikkel 2

Barns beste Artikkel 3

Barns rett til utvikling Artikkel 6

Barns rett til å bli hørt Artikkel 12

Barnets beste – et tredelt begrep

materiell rettighet for
barnet

tolkningsprinsipp

saksbehandlingsregel

Barns rett til utvikling

BK Art. 6

Denne artikkelen krever at barns menneskerettigheter blir satt ut i praksis

- Rett til familieliv
- Rett til helse
- Rett til utdanning
- Rett til vern mot vold

Spesiell beskyttelse av barn med funksjonsnedsettelse – samfunnet selv som bidrar til å fremme funksjonsnedsettelse, derfor har samfunnet et særlig ansvar for å legge til rette for at alle mennesker har like muligheter til å utvikle sitt fulle potensiale Köhler-Olsen 2019:102

Utdanning

BK art. 29, 1. a.

Artikkelen beskriver formål med barn og unge sin utdanning:

- Utvikle barnets personlighet, talenter samt psykiske og fysiske evner så langt det er mulig (to their fullest potential)
- Ikke helt samme ordlyd på norsk som på engelsk
- Hvem bestemmer når utviklingen har nådd så langt som den kan?

To their fullest potential

Redmond 2014

Studerte ulike teoretiske perspektiver for å se hvilken som er best egnet

- Materiell velferd – fokus på å måle og å sammenligne inntekt
- Sosial eksklusjon – relasjoner og grunner for sosial ekskludering
- Kapabiliteter – utvikle muligheter hos den enkelte, som de selv finner verdifulle

Konkluderte med at begrepet ‘to their fullest potential’ innebærer alle barn har tilstrekkelige ressurser (materielle og ikke-materielle) og levestandard som gir dem muligheter til å nå sitt fulle utviklingspotensiale - innenfor de områdene de selv ønsker.

Kapabilitetsteorien er best egnet for å nå ‘to their fullest potential’

En materiell rettighet – Kapabilitetstilnærmingen

- Innebærer at barnet har rett på 'noe'

1. Liv
2. Helse
3. Kroppslig integritet
4. Sanser, fantasi og tanke
5. Følelser
6. Praktisk resonnering
7. Tilhørighet
8. Andre arter
9. Lek
10. Kontroll over egne omgivelser

Martha C. Nussbaum 2006

Photo: Colourbox.com

Barnets beste

Uløselig knyttet til barnets rett til å bli hørt

Vi kan ikke si noe om barnets beste uten innsikt i hva de selv forsøker å uttrykke

- Momenter FN anbefaler å vurdere ved barnets-beste vurderinger:

1. Det barnet uttrykker
2. Barnets identitet
3. Ivaretagelse av barnets familie og omgivelser
4. Omsorg, beskyttelse og sikkerhet
5. Grad av sårbarhet
6. Barnets rett til helse
7. Barnets rett til utdanning

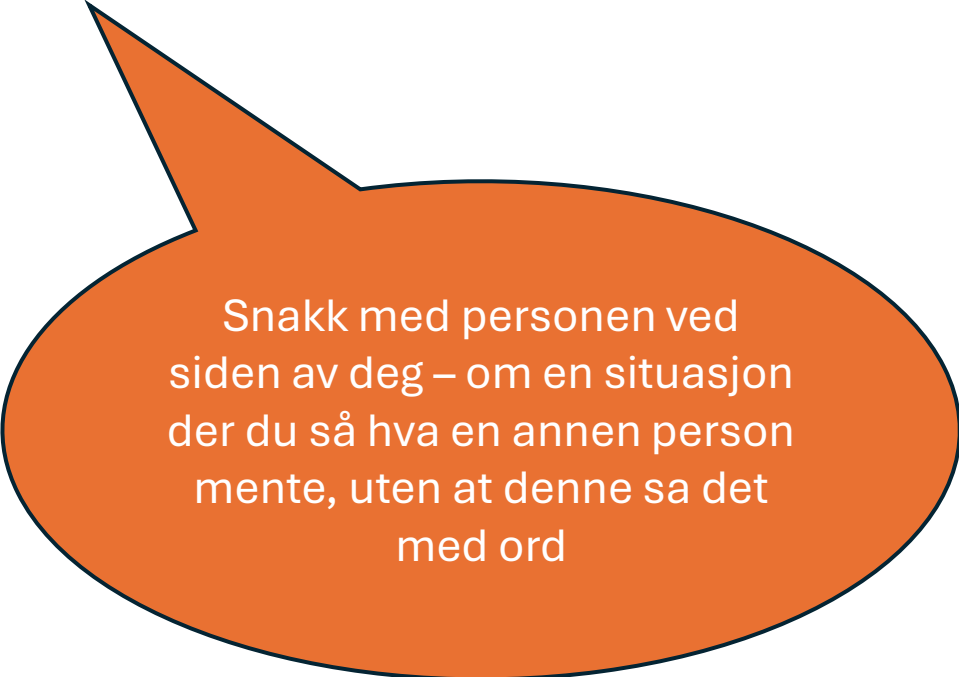
<https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc/general-comments>

Barns rett til å bli hørt er en rett til medbestemmelse

- Ifølge FNs barnekomite – ingen nedre aldersgrense.
- I Norge skal barn over 7 år ha informasjon og en mulighet til å si sin mening i saker som angår dem. Når barnet er 12 år skal det legges avgjørende vekt på det de har å si (barnelova, 1981 § 31 (ingen aldersgrense i ny barnelov))
- Barn har rett til å bli hørt i saker som angår dem og deres mening skal vektlegges i overensstemmelse med alder og modenhet (Grunnloven § 104)
- Barns rett til å bli hørt gir dem en rett til å delta

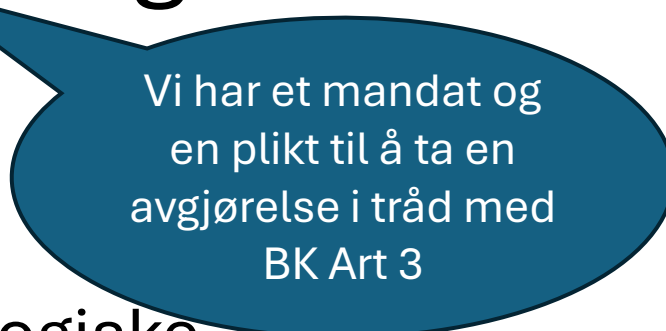
Hva er verbal og ikke-verbal kommunikasjon?

- Ord
- Tegning
- Kroppsspråk
- Dans
- Ansiktsuttrykk
- Gråt
- ...alle former å uttrykke seg på. FN, 2009, general comment no 12, punkt 21

Snakk med personen ved siden av deg – om en situasjon der du så hva en annen person mente, uten at denne sa det med ord

Rett, men ikke en plikt til å si sin mening

Vi har et mandat og
en plikt til å ta en
avgjørelse i tråd med
BK Art 3

- HR-2019-2301-A
- Ved hjelp av kroppsspråk gav gutten uttrykk for sin mening om at han ikke ønsket samvær med de biologiske foreldrene
- Funksjonstap, angst og uro
- Høyesterett (HR) - det er unntak for barns rett til å bli hørt
- denne dommen blir kritisert i ettertid for å etablere et unødvendig og potensielt skadelig unntak fra retten til å bli hørt, et unntak som ikke var nødvendig for å komme fram til konklusjonen HR landet på

Barnehageloven § 37

- Kommunen skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får et egnet individuelt tilrettelagt barnehage tilbud. Plikten til tilrettelegging omfatter ikke tiltak som innebærer en uforholdsmessig byrde for kommunen. Ved vurderingen av om tilretteleggingen innebærer en uforholdsmessig byrde, skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen og virksomhetens ressurser.
- Kommunen fatter vedtak om tilrettelegging av barnehage tilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne

Tolkningsrom

Hva menes med 'funksjonsnedsettelse'

- Professor Nordrum sin beskrivelse i lovkommentar (Karnov) til bhl § 37
- Viser til forarbeidene til likestillings- og diskrimineringsloven (Prop. 81 L (2016-2017):
- med «funksjonsnedsettelse» menes «tap av eller skade på en kroppsdel eller i en av kroppens funksjoner», som igjen er eksemplifisert med blant annet «nedsatt bevegelses-, syns- eller hørselsfunksjon, nedsatt kognitiv eller intellektuell funksjon, eller ulike funksjonsnedsettelser på grunn av allergi, hjerte- eller lungesykdommer».

Barnekonvensjonen artikkel 23

1. Partene anerkjenner at et barn som er psykisk eller fysisk utviklingshemmet, bør ha et fullverdig og anstendig liv under forhold som **sikrer verdighet, fremmer selvstendighet og bidrar til barnets aktive deltakelse i samfunnet**
2. Partene anerkjenner at barn med funksjonshemminger har rett til særlig omsorg og skal, innenfor rammen av de midler som er til rådighet, oppmuntre til og sikre at barn som oppfyller vilkårene og barns omsorgspersoner **får den hjelp de har søkt om og som er rimelig i forhold til barnets tilstand og foreldrenes eller andre omsorgspersoners situasjon.**

Konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD)

CRPD Artikkel 7. Barn med nedsatt funksjonsevne

1. Partene skal treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre at barn med nedsatt funksjonsevne kan nyte alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter fullt ut og på lik linje med andre barn.
2. Ved alle handlinger som berører barn med nedsatt funksjonsevne, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.
3. Partene skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter i alle forhold som berører dem, og at deres synspunkter tillegges behørig vekt i samsvar med barnas alder og modenhet, på lik linje med andre barn, og at de har krav på hjelp tilpasset deres nedsatte funksjonsevne og alder for å kunne utøve denne rettigheten

Hva menes med ‘funksjonsnedsettelse’

CRPD om ‘funksjonshemming’ art. 1:

«Mennesker med nedsatt funksjonsevne er blant annet mennesker med langvarig fysisk, mental, intellektuell eller sensorisk funksjonsnedsettelse som i møte med ulike barrierer kan hindre dem i å delta fullt ut og på en effektiv måte i samfunnet, på lik linje med andre.»

Diskrimineringsnemnda

- Kommunen har tilretteleggingsplikt – se til likestillings- og diskrimineringsloven, 2017 § 20.
- Diskrimineringsnemnda har flere saker som ligger ute på nettsidene som kan være nyttige å se til for veiledning.
- CASE: ikke brudd
- Saka gjaldt påstand om diskriminering på grunn av funksjonsnedsetting. På grunn av klageren sin funksjonsnedsetting hadde klageren si dotter eit høgt fråvær i barnehagen. Som følgje av det høge fråværet sendte barnehagen ei bekymringsmelding til barnevernet, noko klagaren meinte var diskriminerande som følgje av hennar funksjonsnedsetting. Nemnda si vurdering var at klagar blei forskjellsbehandla, men at dette var lovleg fordi det var som følgje av omsyn til barnet sitt beste.

<https://www.diskrimineringsnemnda.no/showcase/2022000278>

Evalueringer av tilbud

Barnehageloven, 2005 § 31

Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barn tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter.

- Barnekonvensjonen – utdannings formål er å nå **sitt fulle utviklingspotensiale** (BK, art 29)
- Undersøkelsen til Barneombudet viste at for mange elever ikke får forsvarlig opplæring. Dette er også felles for alle utredningene
- Manglende forventninger til barna
- Dårlig kvalitet på opplæringen
- Lærere uten nødvendig kompetanse
- Dette er et svik mot barn som har behov for spesialundervisning.
- Får betydning for deres muligheter for videre opplæring, framtidige jobbmuligheter og deres generelle helse – brudd på deres rett til ikke-diskriminering

Deloitte.

PROBA
samfunnsanalyse

Evaluering av etterlevelse av barnehageloven og tilsyn på barnehageområdet

Utarbeidet for Utdanningsdirektoratet

Mars 2026

Når inntreffer plikt om tilrettelegging?

- Møter barnet barrierer som hindrer deltakelse på lik linje med andre barn?
- Vedvarende funksjonshemmende barrierer
- Individuell, samlet og faglig vurdering
- Diagnose er ikke et krav for at retten til tilrettelegging inntreffer

Engebretsen et al. 2019; Strømmland 2024

Praktisering av barnets beste

- **Faglig vurdering** av hva barnets beste er
- **Hva sier forskning** om den situasjonen barnet er i. Vi vet for eksempel at barn har god nytte av å oppleve at de er en betydningsfull del av et fellesskap Mattering-teorien, <https://developingchild.harvard.edu/wp-content/uploads/2025/10/Mattering-Paper-center-on-the-developing-child.pdf>
- **Hva barnet selv gir uttrykk for.** En rett til å uttrykke sin mening, men ingen plikt.
- Deres beslutning – kan ikke delegeres bort til barnet eller foreldre - basert på faglig innsikt i hva som er til det beste for akkurat det barnet

- Pause
- Case etter pausen – barnehageloven § 37 i praksis

Case: Noah 4 år

Monica Strømmand, PhD Førsteamanuensis, Universitetet i
Agder

Noah er 4 år og går i Solsiden kommunale barnehage.

Han er kreativ, lærevillig og deltar fint i aktiviteter han interesserer seg for.

Ved motgang, overgang til andre aktiviteter eller konflikter får han ofte kraftige sinneutbrudd med skriking, kasting av gjenstander og utagering.

Flere barn opplever utbruddene som skremmende og trekker seg unna lek med Noah.

Barnehagen har prøvd ulike tiltak (forutsigbarhet, visuell støtte, emosjonsarbeid og tett voksenoppfølging) med begrenset effekt.

Hjemme beskriver foreldrene lignende utfordringer.

Noah bruker iPad flere timer daglig fordi foreldrene opplever at det er den eneste måten han klarer å roe seg på.

Noah sier selv: «Jeg vil ikke bli sint. Det bare skjer.»

Foreldrene er bekymret for stigmatisering og er usikre på videre utredning.

De ansatte i barnehagen vurderer om Noah kan ha en funksjonsnedsettelse som utløser rett til individuell tilrettelegging etter barnehageloven § 37.

Tilleggsopplysninger til case

Barnehagen har mottatt følgende informasjon:

- Noah deltar sjeldnere enn andre barn i lek over tid.
- Flere barn oppgir at de blir redde når han får utbrudd.
- Personalet vurderer at Noah står i fare for å bli ekskludert fra de andre barna.
- Etter hva barnehagen kjenner til er det ikke gjennomført utredninger av Noah sin situasjon.
- Foreldrene ønsker minst mulig inngripende tiltak.
- Barnehagen mener dagens bemanning ikke er tilstrekkelig for å ivareta Noahs behov gjennom hele dagen.

Barnets beste-vurdering av hva barnehagen bør gjøre overfor Noah

Uløselig knyttet til barnets rett til å bli hørt

Vi kan ikke si noe om barnets beste uten innsikt i hva de selv forsøker å uttrykke

Gå sammen 3-4
Gjør en barnets
beste-vurdering av
Noah sin situasjon
30 minutt

- Momenter FN anbefaler å vurdere:
 1. Det barnet uttrykker - *Hvordan kan Noah sine sinneutbrudd også forstås som kommunikasjon?*
 2. Barnets identitet - *Hvilke styrker, interesser og ressurser har Noah?*
 3. Ivaretagelse av barnets familie og omgivelser - *Hvilken betydning har familiens håndtering av skjermbruk?*
 4. Omsorg, beskyttelse og sikkerhet - *Kan manglende tilrettelegging få konsekvenser for Noahs utvikling?*
 5. Grad av sårbarhet - *Hvilken betydning har risiko for utenforskap før skolestart?*
 6. Barnets rett til helse - *Hvilke andre tjenester bør eventuelt involveres?*
 7. Barnets rett til utdanning - *Hvilke konsekvenser kan manglende tilrettelegging få for hans deltakelse og læring?*

Diskusjon

Begrunnelse for dokumentasjon – hva skal denne inneholde?

- De faktiske omstendighetene for barnet, slik dere erfarer dem
- Liste opp momenter som er ansett relevante i barnets beste-vurderingen
- Beskrive hvordan momentene er vurdert av dere i barnehagen/kommunen for å komme frem til hva som er til barnets beste.
- Dersom avgjørelsen avviker fra barnets syn, bør grunnen til dette uttrykkelig fremgå Sandberg, 2016 s. 69
- Hvordan kan kommunen begrunne et vedtak (om Noah) slik at barnets beste-vurderingen blir synlig og etterprøvbar?
- Foreligger det dokumentasjon som viser vedvarende og betydelige barrierer for barnets utvikling, læring eller deltakelse i barnehagen?

kilder

- Aasen, H., S. og Bahus, M. K. (2022). *Menneskerettigheter i helse og omsorgstjenesten*. Universitetsforlaget
- Bahus, M. K. (2021). Barnets beste-vurderinger i skolen. *Retfærd*. Nordisk Juridisk Tidsskrift. 2(169) (pp.31 – 43).
- Convention on the Rights of the Child (1989). FNs konvensjon om barnets rettigheter med protokoller (autentisk engelsk tekst). Lovdata. https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_bke
- Engebretsen, E., Rosvold, E. O., Heggen, K., Reed, T., Breivik, J., & Banik, D. (2019). Vision statement: Globally anchored health professionals make sustainable healthcare decisions without compromising future & global needs. SHE - et senter for fremragende utdanning. Retrieved from <https://www.med.uio.no/she/vedlegg/soknad-sfu-she.pdf>
- Haugli, T. (2020). Kommentar til Høyesteretts kjennelse om hensynet til barnets beste og barns rett til å bli hørt *Juridica*, 1. Retrieved from <https://juridika.no/innsikt/kommentar-til-h%C3%B8yesteretts-kjennelseom-hensynettil-barnets-beste-og-barns-rett-til-%C3%A5-bli-h%C3%B8rt>
- Köhler-Olsen, J. (2019). Artikkel 6. Barnets rett til liv, overlevelse og utvikling. i Elise Kipperberg m. fl (red) *Barnekonvensjonen i praksis. Fra barnets behov til barnets rettigheter*. Fagbokforlaget
- Nussbaum, M. C. (2006). *Frontiers of justice: Disability, identity, species membership*: Cambridge, MA: Belknap Press.
- Redmond, G. (2014). To their Fullest Potential? Conceptualising the Adequacy of Children's Living Standards for their Development. *The International Journal of Children's Rights*, 22). Retrieved from DOI:10.1163/15718182-02203005
- Sandberg, K. (2016). Barnets beste som rettighet. In I. Ik Dahl & V. Strand (Eds.), *Rettigheter i velferdsstaten*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Smith, L. (2020). FNs konvensjon om barnets rettigheter. In N. Høstmælingen, E. S. Kjørholt, & K. Sandberg (Eds.), *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*. Oslo, Norway: Universitetsforlaget.
- Strømland, M., Andersen, A. J. W., Johansen, V. F., & Bahus, M. K. (2019). In your best interest. A discussion of how capability approach could be used as a guideline to strengthen and supplement the principle of the child's best interests. *The International Journal of Children's Rights*, 27(3). (pp.517-544). Retrieved from DOI:10.1163/15718182-02703009
- Strømland, M. (2024) In your best interests. A study of how children have experienced being heard in child welfare services and how the Capabilities Approach could strengthen the understanding of the child's best interests. Doktorgradsavhandling. Universitetet i Agder